

deze verordening werkt en wat er is gedaan om aan de gerezen bezwaren te gemoet te komen.

Vastgesteld 8 December 1888.

PIJNAPPÉL.
VLIELANDER HEIN.
DE BRUYN.
Six.
DE VOS VAN STEENWIJK.

VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAP-
PORTEURS over de ontwerpen van wet:

1°. tot vaststelling der begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1889;

2°. tot aanleg van den spoorweg Warong Bandreg-Tjilatjap.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. Uiterlijk op het tijdstip voor de indiening der Staatsbegrooting bij art. 124 der Grondwet bepaald, dat is » dadelijk na het openen der gewone zitting van de Staten-Generaal », moet volgens art. 8 der wet van 23 April 1864 (*Staatsblad* n°. 35) de begrooting van Nederlandsch-Indië aan de Staten-Generaal worden aangeboden. In strijd met dit voorschrift werden de verschillende wetsontwerpen, de Indische begrooting van 1889 betreffende, eerst bij Koninklijke boodschap van 6 October ll. ingezonden.

Zeer vele leden in alle afdelingen meenden dit feit niet onopgemerkt te mogen laten voorbijgaan. Wel werd door enkelen in het midden gebracht, dat de vertraging althans verschoonbaar is wegens de optreding van eenen nieuwen Minister van Koloniën betrekkelijk korten tijd vóór het verplichte tijdstip der indiening; wel beroept zich de Minister in den aanbeveling der Memorie van Antwoord op zijn verlangen » om van de op verschillende tijdstippen uit Indië ontvangen Nota's van wijzigingen, welke eene gedurige verandering der in de begrooting uitgetrokken cijfers noodzakelijk maakten, zooveel mogelijk partij te trekken », maar de meerderheid der leden achtte de overtreding van het wettelijk voorschrift hierdoor niet gerechtvaardigd. En in Augustus 1872 en in Augustus 1874 is een nieuwe Minister van Koloniën opgetreden. Toch heeft zoowel de Indische begrooting voor 1873 als die voor 1875 tijdig de Staten-Generaal bereikt; wel een bewijs, dat dit ook nu had kunnen geschieden. En wat het door den Minister ter zijner verdediging aangevoerde betreft, dit achtte men te meer bedenkelijk, omdat hij zijn systeem stelt boven het voorschrift der wet. Ook is dat systeem niet vol te houden. Eene Nota van wijzigingen vergezelde de Memorie van Antwoord en eene tweede Nota van wijzigingen, gevolgd van » een dezer dagen van den Gouverneur-Generaal ontvangen bericht », bereikte de Tweede Kamer bij brief van 30 November. Niet voor het tijdstip, waarop later de noodzakelijkheid van nadere wijzigingen blijkt, maar wel voor het tijdstip, waarop de begrooting wordt ingediend, is de Minister verantwoordelijk. Men achtte zich verplicht er op te wijzen, dat die late indiening een ongunstigen invloed heeft op de tijdige behandeling van het begrotingswerk in de Staten-Generaal.

§ 2. Algemeen trok de minder gunstige materiele en economische toestand van Nederlandsch-Indië de aandacht; een toestand, voor een deel aan oorzaken te wijten, waaraan zoowel deze voor weinige maanden opgetreden Minister van Koloniën als zijne voorgangers vreemd zijn. Intusschen werd in verband met hetgeen in Bantam en elders op Java in den laatsten tijd is voorgevallen, de meening uitgesproken, dat de inlandsche bevolking te zwaar is belast. Welk is hieromtrent het oordeel der Regeering?

Waar de Minister in de Memorie van Antwoord dd. 9 November over de onlusten op Java spreekt, meldt hij, dat het eindrapport van den directeur van binnenlandsch bestuur, aan wien een onderzoek naar de oorzaak der onlusten in Bantam werd opgedragen, hier te lande nog niet was ontvangen. Is dat rapport wellicht thans in handen van den Minister? Zou hij er bezwaar tegen hebben het, desnoods alleen voor de leden, aan de Kamer mede te deelen?

§ 3. In de verschillende afdelingen maakte het staatkundig beleid van den Minister van Koloniën een onderwerp van gedachtenwisseling uit.

Men waardeerde 's Ministers kunde en bekendheid met Indische Staatsinstellingen. Men bracht hulde aan zijnen ijver en werkzaamheid. Men hield zich overtuigd van zijne belangstelling in het welzijn der inlandsche bevolking. Doch ofschoon men deze hoedanigheden waardeerde, betreurde men, dat daartegenover eigenschappen staan, die men in eenen staatsman niet goedkeuren kon, en dat te minder, wanneer deze staat aan het hoofd van het Departement van Koloniën.

De Minister verwijst ten aanzien zijner beginselen naar hetgeen hij als lid der Tweede Kamer gezegd en verricht heeft. Dáár heeft men hem aan het werk gezien altijd als volhardend, doorgaans als fel opposant, maar zijne critiek was geene opbouwende, en het is niet mogelijk uit zijne talrijke adviezen een duidelijk programma van regeering op te maken. Meer dan ééne handeling en uitlating van den Minister maakte den indruk, dat hij niet altijd eene vaste en principieele gedragslijn volgt. Hetgeen vooral niet vrij van bedenking werd geacht, is, dat de Minister zijne individueele godsdienstige denkbeelden al te zeer op den voorgrond plaatst en voor zijne theologische opvatting partij kiest tegenover andere, die staatsrechtelijk evenzeer recht van bestaan hebben en door andere Nederlanders, insgelijks te goeder trouw en met warmte, worden beleden. Daarbij meende men somwijlen eene zonderlinge verwarring van theologische en hygiënische begrippen bij den Minister te ontwaren.

Tot staving van het bovenstaande diene hetgeen nader naar aanleiding van de bespreking over de zending, het onderwijs en de bestrijding van besmettelijke ziekten wordt opgemerkt. Voorts meende men vrij algemeen in de benoeming van den heer SOL, het gebeurde met de berri-berri-commissie, de oproeping van een ondergeschikt ambtenaar uit Atjeh, gemis te zien aan gouvernementeelen zin.

Terwijl eenige leden, en ziehier de slotsom dezer beschouwingen, te kennen gaven in hun vertrouwen in den Minister vooral geschokt te zijn wegens zijne rede van 21 November (*Handelingen* blz. 228 in fine), verklaarde de groote meerderheid zich haar oordeel over 's Ministers beleid alsnog voor te behouden.

§ 4. Tegenover zeer enkele stemmen, die in beginsel tegen de vaststelling der Indische begrooting bij de wet waren gekant, deden anderen met nadruk uitkomen, dat hetgeen in de laatste twintig jaren goeds en heilzaams voor Indië is geschied, voor het grootste gedeelte tot stand kwam door tusschenkomst of op aandrang der Wetgevende Macht. Dat er aan de tegenwoordige regeling bezwaren waren verbonden ontkende men niet, maar, welke veranderingen ten aanzien van het beheer der geldmiddelen ook worden gemaakt, het laatste woord moet aan de Wetgevende Macht in Nederland zijn en blijven.

Enkele leden erkenden evenwel, dat, met behoud van dat beginsel, voor de toepassing een andere vorm, dan de tegenwoordige comptabiliteitswet aanwijst, alleszins denkbaar is. De bestaande regeling was de natuurlijke consequentie van het stelsel der wisselvallige bijdragen. Werd met dat stelsel gebroken, wat door velen verlangd wordt, dan zou die regeling opnieuw in overweging kunnen genomen worden. Het denkbeeld eener versterking der Indische wetgevende macht, zoo in Indië als in Nederland, op welke in den laatsten tijd van verschillende zijde

is aangedrongen, zou daarbij van zelf op den voorgrond treden.

Bij deze gelegenheid merkten eenige leden op, dat het karakter, nu onlangs aan de zoogenaamde vaste bijdrage toegekend, minder juist is. Met haar is nimmer iets anders bedoeld, dan eene practische toepassing van het restitutiestelsel. Omdat het hoogst bezwaarlijk is met juistheid te bepalen hoeveel Nederland in zijne hoedanigheid van Koloniale Mogendheid om der wille van Nederlandsch-Indië uitgeeft, daarom en daarom alleen, heeft men bij verschillende wetsontwerpen getracht eene vaste bijdrage, zoo nauwkeurig mogelijk vertegenwoordigende de restitutiekosten aan Nederland, te brengen op de Indische begrooting.

Overigens verklaarde men zich algemeen bereid de aangekondigde voorstellen tot wijziging der comptabiliteitswet en van het Regeeringsreglement in nauwgezette overweging te nemen, maar van de Regeering werd dan ook de toezegging verlangd, dat zij geene maatregelen zal nemen, die op de in uitzicht gestelde wijzigingen vooruitloopen.

§ 5. Het tekort op deze begrooting bedraagt bijkans 8 miljoen 8 ton. Men wilde den Minister hiervan geen grief maken, want men zag niet voorbij, dat de opbrengst der koffie laag geraamd is en dat de einduitkomst van het dienstjaar gewoonlijk mindere uitgaven en hoogere inkomsten dan de geraamde aanwijst. Had dus het tekort op zich zelf geen overwegend bezwaar, toch ligt daarin eene aanmaning voor de Regeering om voorzichtig te zijn en geene ingrijpende maatregelen tot vermindering der middelen te nemen. De financieele politiek van den Minister achtte men beter dan die van zijnen voorganger, in zoover deze Minister niet blijft vasthouden aan het stelsel om spoorwegaanleg te betalen uit eene opdrijving der gewone middelen en bereid schijnt verlichting aan te brengen, dáár waar de bevolking te zwaar belast is. Intusschen vreesde men, dat de Minister in een ander uiterste zal vervallen en niet genoegzaam doordrongen is van het hooge belang om te blijven streven naar eene verbeterde verhouding tusschen de uitgaven en inkomsten in Indië.

Als grond voor die bezorgdheid voerde men aan: ten eerste het brengen van verschillende verhoogingen op de begrooting, zonder dat die beruste op aanvragen uit Indië, ja zelfs zonder dat het advies der Indische Regeering daarop gevraagd was of de financieele gevolgen genoegzaam waren overzien; ten tweede, dat de Minister meer dan eens in de discussies gewezen heeft op de bevoegdheid van den Gouverneur-Generaal om credieten te openen boven de begrooting, eene bevoegdheid, waarvan zoo veel misbruik is gemaakt, ten gevolge waarvan een behoorlijk beheer en bewaking der begrooting onmogelijk wordt en waartegen de Staten-Generaal zich steeds met kracht verzet hebben.

§ 6. Men achtte de handhaving van ons gezag op Atjeh noodzakelijk en men had met instemming kennis genomen van de verklaring der Minister om geene ingrijpende maatregelen aldaar te nemen zonder daarin vooraf de volksvertegenwoordiging te kennen.

Uitgaven in Nederlandsch-Indië.

IIste AFDEELING.

Regeering en Hooge Colleges.

Onderafd. 1. Hetgeen is voorgevallen met betrekking tot de traktements- en pensioensregeling van den nieuwen Gouverneur-Generaal, gaf aanleiding tot het betoog der wenschelijkheid, dat de jaarwedde en het pensioen van den Gouverneur-Generaal bij algemeene verordening worden geregeld.

IIde AFDEELING.

Departement van justitie.

1. Ten aanzien der vraag welke autoriteiten door den Gouverneur-Generaal worden geraadpleegd bij benoemingen, verplaatsing of ontslag van rechterlijke ambtenaren, is thans, blijkens de op blz. 60 van het Koloniaal Verslag medegedeelde aanschrijving, beslist, dat den Gouverneur-Generaal wordt vrijgelaten om in deze gevallen zoowel den president van en den procureur-generaal bij het noogrechtshof als den directeur van justitie te hooren. Aan deze mededeeling voegt de Memorie van Antwoord (bladz. 12) het volgende toe: »Evenmin als den Landvoogd eenige *verplichting* is opgelegd tot raadpleging van dien directeur, zou het, naar het inzien van den ondergeteekende, te pas komen hem aan het inroepen van het advies van den president van het hof er van den procureur-generaal te binden". De juistheid dezer beschouwing kon niet worden toegegeven. Het vragen van het advies van den president van het Hoogrechtshof en van dat van den procureur-generaal of den directeur van justitie staat niet op ééne lijn. Het advies van den president van het hof, dat is van den onafzetbaren rechterlijken ambtenaar, geeft meer waarborg dan het advies van den ambtenaar, die afhankelijk is van het Gouvernement. Men zag niet in, waarom het inwinnen van het advies van den president van het hof niet verplichtend zou kunnen zijn.

2. Voor eene goede behandeling van rechtszaken, waarbij inlanders betrokken zijn, is het hoogst wenschelijk, dat de rechterlijke ambtenaren met de inlandsche talen bekend zijn, wat maar al te dikwijls het geval niet is. Zoo waren volgens de dagbladen de rechterlijke ambtenaren, met het onderzoek der onlusten in Bantam belast, het Soendaneesch niet machtig. Het is noodig in dat gebrek te voorzien. De Regeering geve een voorrang aan die ambtenaren, welke het bewijs leveren een of meer inlandsche talen te verstaan of zij brenge op eenige andere wijze verbetering in dezen toestand.

IIIde AFDEELING.

Departement van Financiën.

Uiteenlopend waren de gevoelens over het opium en de beste wijze om het gebruik daarvan te bestrijden.

Volgens sommige leden is het bestaande stelsel het slechtste. Beperkte verstrekking is schijnvertoon. Zij bevordert slechts den geheimen invoer en de verstrekking van opium voor een prijs, vier- of vijfmaal hooger dan de kostende, is eene sterke aanmoediging voor de pachters tot smokkelarij. Deze leden wachtten alleen afdoende verbetering van de invoering eener regie. Ook hieraan zijn bezwaren verbonden, doch die zijn, naar het oordeel dezer leden, niet onoverkomelijk. Werd het opium met een zeker merkteeken voorzien, dan zou de gesmokkelde waar niet enkel bij den invoer, maar ook na den invoer te ontdekken zijn. Ook meenden sommigen, dat, wordt het opium gegeven voor wat het kost, de pachter niet langer zijn zou belanghebbende in den smokkelhandel. Aldus zou men gedurende een tijdperk van overgang den omvang van het verbruik leeren kennen, om daarna over te gaan tot de regie. Sommigen gaven in overweging daarmede eene proef op beperkte schaal te nemen. Anderen vonden echter de regie stuitend.

Wederom andere leden herinnerden tot eer van het Nederlandsch Gouvernement, dat alle opvolgende Ministers van Koloniën en alle Gouverneurs-Generaal er op uit zijn geweest om het verbruik van het opium tegen te gaan. Aan de verschillende maatregelen lag de bedoeling ten grondslag om die vermindering te bereiken, zij het met opoffering van baten. Maar het gevolg was steeds, dat het verbruik toenam en de opbrengst voor de schatkist